

De politiek-strategische positie van Groenland in het Arctisch gebied

Yoeri Gerritsen en Stephan Ip*

Het geopolitieke belang van het Arctisch gebied is de afgelopen decennia aanzienlijk toegenomen. Klimaatverandering heeft geleid tot de opening van nieuwe vaarroutes en de toegang tot waardevolle grondstoffen, waaronder zeldzame aardmetalen. Groenland, een autonoom gebied binnen het Koninkrijk Denemarken, is inmiddels het middelpunt geworden in het geopolitieke krachtenveld van de regio, vooral sinds de aantreding van president Trump in de Verenigde Staten.¹ In dit artikel staat de politiek-strategische positie van Groenland in het Arctisch gebied centraal, met bijzondere aandacht voor de spanningen tussen Denemarken² en de Verenigde Staten en de implicaties daarvan voor Nederland. Gezien de brede en complexe aard van de geopolitieke ontwikkelingen in het gebied, en vele betrokken landen en actoren, is de focus bewust beperkt tot de belangen en implicaties voor Nederland. Deze afbakening vergroot de relevantie en toepasbaarheid van dit artikel binnen de Nederlandse context.

Groenland is een geopolitiek knooppunt. Wat zijn de implicaties van de Amerikaanse interesse in het eiland voor Nederland?

FOTO SEBASTIAN WE

Groenland als geopolitiek knooppunt

Groenland heeft een strategische ligging in het Arctisch gebied. Het gebied ligt tussen de Verenigde Staten en de EU en herbergt belangrijke internationale vaarroutes. Door klimaatverandering smelten de ijskappen van het Arctisch gebied, wat de opening van nieuwe vaarroutes bevordert die economisch aantrekkelijk zijn voor de wereldwijde handel. Deze nieuwe routes vergroten de geopolitieke relevantie van het gebied aanzienlijk.³

Groenland herbergt ook aanzienlijke voorraden van zeldzame grondstoffen die essentieel zijn voor technologische soevereiniteit van landen. Momenteel is de wereld grotendeels afhankelijk van China,⁴ de grootste producent van zeldzame aardmetalen ter wereld.⁵ Deze zeldzame aardmetalen worden gebruikt in toepassingen als elektronica, windturbines en accu's. Door klimaatverandering wordt Groenland steeds beter bereikbaar, wat de winning van deze zeldzame aardmetalen in de regio economisch meer aantrekkelijk maakt.⁶

Met naar schatting 13 procent van de wereldwijd nog niet ontdekte olievoorraden en 30 procent van de wereldwijd nog niet ontdekte gasreserves in het Arctisch gebied zal Groenland een cruciale rol spelen in de toekomstige mondiale energievoorziening.⁷ Smeltende ijskappen vergemakkelijken de winning van olie en gas, waardoor landen minder afhankelijk worden van traditionele olie- en gasproducenten, zoals de Verenigde Staten, Rusland⁸ en OPEC-leden.⁹

Het Deense koninkrijk en de Amerikaanse druk

Denemarken koloniseerde Groenland in 1721. In 1953 werd Groenland een officiële Deense provincie en in 1979 kreeg Groenland de huidige autonome status binnen het Deense koninkrijk.¹⁰ Als autonoom gebied binnen het Deense koninkrijk heeft Groenland een eigen regering. Op het gebied van buitenlands beleid en defensie is Denemarken verantwoordelijk voor

Groenland. Zo vertegenwoordigt Denemarken het eiland binnen de NAVO en de Verenigde Naties. De afspraken met betrekking tot het zelfbestuur van Groenland, buitenlands beleid, defensie, wetgeving, financiële autonomie en Deense steun zijn vastgelegd in de Groenlandse Wet van 2009.¹¹

Belangrijke bepalingen uit deze wet met betrekking tot de geopolitieke betekenis van Groenland in het Arctisch gebied omvatten onder meer de verantwoordelijkheid van Denemarken voor het buitenlandse beleid, de militaire verdediging en de financiële steun die Groenland ontvangt via subsidies. Zo bestaat in 2025 de helft van de Groenlandse overheidsbegroting uit subsidies van Denemarken.¹²

* Majoor Yoeri Gerritsen MSc is werkzaam bij de Koninklijke Luchtmacht. Luitenant ter zee der 1e klasse logistieke dienst mr. Stephan Ip is werkzaam bij de Koninklijke Marine. Dit artikel is een bewerkte versie van de politiek-strategische landenanalyse van het Koninkrijk Denemarken die is geschreven in het kader van de basismodule Internationale Veiligheidsstudies (IVS) binnen de opleiding Middelbare Defensie Vorming (MDV), afgerond in juli 2025. Het artikel is bijgewerkt tot en met half januari 2026.

- 1 Jacob Gronholt-Pedersen en Louise Rasmussen, 'Greenland, Denmark affirm alliance amid Trump's interest in US control', *Reuters*, 27 april 2025. Zie: <https://www.reuters.com/world/greenland-strengthen-relationship-with-denmark-amid-disrespectful-us-rhetoric-2025-04-27>.
- 2 Wanneer in dit artikel 'Denemarken' wordt vermeld, wordt uitsluitend het land Denemarken bedoeld, zonder Groenland.
- 3 Alex Gendler, 'Why the Arctic matters in the 21st century', *VOA News*, 31 januari 2025. Zie: <https://www.voanews.com/a/why-the-arctic-matters-in-the-21st-century-/7958931.html>.
- 4 Voor de leesbaarheid wordt in dit artikel verwezen naar 'China', waarmee Volksrepubliek China wordt bedoeld.
- 5 Ernest Scheyder en Eric Onstad, 'Insight: World battles to loosen China's grip on vital rare earths for clean energy transition', *Reuters*, 2 augustus 2023. Zie: <https://www.reuters.com/markets/commodities/world-battles-loosen-chinas-grip-vital-rare-earths-clean-energy-transition-2023-08-02/>.
- 6 Innovation News Network, 'Why the world is turning to Greenland's rare earth metals', 3 augustus 2023. Zie: <https://www.innovationnewsnetwork.com/why-world-turning-to-greenlands-rare-earth-metals/>.
- 7 Kenneth Bird et al., *Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle* (Reston, U.S. Geological Survey, 2008). Zie: <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>.
- 8 Voor de leesbaarheid wordt in dit artikel verwezen naar 'Rusland', waarmee de Russische Federatie wordt bedoeld.
- 9 Tristan Bove, 'The New Economy of a Warming Arctic', *Earth.Org*, 2 september 2021. Zie: <https://earth.org/new-economy-of-a-warming-arctic/>.
- 10 Dolph Kessler, 'Hoe verder met Groenland?', Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, april 2021. Zie: <https://geografie.nl/artikel/hoe-verder-met-groenland>.
- 11 De *Lov om Grønlands Selvstyre* is formeel een Deense wet, aangezien deze is vastgesteld door het Deense parlement. Zie: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2009/473>.
- 12 Jeroen Visser, 'Voelen Groenlanders zich al de schatbewaarders van Donald Trump?', *de Volkskrant*, 10 maart 2025. Zie: <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2025/groenland-trump-verkiezingen-denemarken-reportage~v1350169/>.

Kaart 1 Groenland is rijk aan bodemschatten, wat de interesse heeft gewekt van de VS voor het eiland

AFBEELDING ANP GRAPHICS

Groenland beschikt daarnaast over een eigen exclusieve economische zone (EEZ). Hoewel Denemarken internationaal verantwoordelijk is voor de EEZ van Groenland, heeft Groenland zelf de controle over het beheer van de EEZ, inclusief visserij en exploitatie van grondstoffen.¹³ Als overzees gebied van de EU valt Groenland weliswaar buiten de interne markt van de unie, maar er bestaan bilaterale handels- en andere overeenkomsten tussen de EU en Groenland.

Op militair gebied heeft Groenland een belangrijk geopolitiek belang voor de VS. Op Groenland bevindt zich de Amerikaanse militaire basis Pituffik Space Base, voorheen Thule Air Base. Deze militaire basis is strategisch gepositioneerd tussen de VS en Rusland en biedt de VS de mogelijkheid om toezicht te houden op ballistische raketten. Daarnaast speelt de militaire basis een cruciale rol in ruimteonderzoek en satellietcommunicatie en versterkt deze basis de Amerikaanse aanwezigheid in het Arctisch gebied.¹⁴

Het ontstaan van nieuwe vaarroutes vergroot de Amerikaanse interesse in het Arctisch gebied, omdat deze vaarroutes korter en economisch aantrekkelijk zijn. De VS streeft ernaar controle te behouden over de nieuwe, kortere vaarroutes om te voorkomen dat landen als Rusland en China er invloed op uitoefenen.¹⁵

13 Frederik Scholaert, *EU-Greenland relations in fisheries* (Brussel, Europees Parlement, maart 2025). Zie: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769534/EPRS_BRI%282025%29769534_EN.pdf.

14 Julian Dossett, 'What is the US Space Force doing in Greenland?', *Space.com*, 10 januari 2025. Zie: <https://www.space.com/space-exploration/missions/what-is-the-us-space-force-doing-in-greenland>.

15 Kenneth Rosen, 'The End of American Exceptionalism in the High North', *Foreign Policy*, 7 juni 2024. Zie: <https://foreignpolicy.com/2024/06/07/arctic-united-states-military-strategy-competition-coast-guard/>.

De VS maakt zich zorgen over de invloed van China op Groenland, met name door investeringen in cruciale infrastructuur die volgens de Amerikanen onvoldoende onder toezicht van Denemarken staan.¹⁶ Bovendien heeft de VS interesse in grondstoffen van het Arctisch gebied, met als doel minder afhankelijk te worden van landen als China en zelf controle te behouden over toeleveringsketens van zeldzame grondstoffen.

De spanningen tussen Denemarken en de VS over Groenland ontstonden in 2019, toen president Donald Trump tijdens zijn eerste ambtstermijn publiekelijk interesse toonde in de aankoop van Groenland van Denemarken. Dit voorstel werd echter resoluut afgewezen door zowel de Deense als de Groenlandse regering, waarop de VS een gepland bezoek aan Denemarken annuleerde.¹⁷

In 2025, sinds het begin van de tweede ambtstermijn van president Trump, zijn de spanningen tussen de VS en Denemarken verder toenemen. Trump heeft aangegeven dat de VS niet uitsluit economische of militaire drukmiddelen in te zetten om Groenland te annexeren.¹⁸ Het bezoek van vicepresident JD Vance aan de Amerikaanse legerbasis op Groenland wordt daarbij gezien als een politiek statement.¹⁹ Recent heeft Trump deze koers verder aangescherpt door een speciaal gezant aan te wijzen met de opdracht Groenland onderdeel te maken van de Verenigde Staten.²⁰ Hij heeft daarbij zelfs herhaaldelijk gedreigd Groenland zo nodig met militair geweld te annexeren.²¹ In recente uitlatingen heeft Trump evenwel benadrukt dat de inzet van militair geweld geen onderdeel vormt van het Amerikaanse beleid ten aanzien van Groenland.²²

Eerder heeft de Deense regering, in reactie op de druk van de Verenigde Staten, het defensiebudget met bijna 2 miljard euro verhoogd om de militaire aanwezigheid in het Arctisch gebied te vergroten.²³ Er zijn vier MQ-9B SkyGuardian-drones besteld voor inzet in het gebied.²⁴ Daarnaast wil Denemarken zes fregatten bouwen.²⁵ Ook is Kopenhagen van plan te investeren in het gereedmaken van een vliegveld

nabij Kangerlussuaq op Groenland, zodat dit vliegveld in de toekomst F-35-gevechtsvliegtuigen kan ontvangen.²⁶

In het verlengde van deze investeringen heeft de Deense regering besloten om de militaire aanwezigheid op en rond Groenland te vergroten met de inzet van extra Deense militairen.²⁷

- 16 Hans Lucht, *Chinese Investments in Greenland Raise US Concerns* (Kopenhagen, Danish Institute for International Studies, 2018). Zie: https://pure.dii.dk/ws/portalfiles/portal/2515096/chinese_investments_in_greenland_WEB_1.pdf.
- 17 Redactie, 'Trump annuleert staatsbezoek Denemarken na weigering Groenland te verkopen', *NOS*, 21 augustus 2019. Zie: <https://nos.nl/artikel/2298341-trump-annuleert-staatsbezoek-denemarken-na-weigering-groenland-te-verkopen>.
- 18 Redactie Buitenland, 'Trump doet er nog schepje bovenop: VS wil Groenland en Panamakanaal goedschiks of kwaadschiks annexeren', *De Telegraaf*, 8 januari 2025. Zie: <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1072534662/trump-doet-er-nog-schepje-bovenop-vs-wil-groenland-en-panamakanaal-goedschiks-of-kwaadschiks-annexeren>.
- 19 Buitenlandredactie, 'Amerikaans bezoek zorgt voor een nieuw dieptepunt in de relatie tussen Groenland en VS', *Algemeen Dagblad*, 24 maart 2025. Zie: <https://www.ad.nl/buitenland/amerikaans-bezoek-zorgt-voor-een-nieuw-dieptepunt-in-de-relatie-tussen-groenland-en-vs~acff501a/>.
- 20 Reuters, 'Trump benoemt Jeff Landry tot speciaal gezant Groenland', *Het Financieele Dagblad*, 22 december 2025. Zie: <https://fd.nl/politiek/1581469/trump-benoemt-jeff-landry-tot-speciaal-gezant-groenland>.
- 21 Steve Holland, Jeff Mason en Bo Erickson, 'Trump discussing how to acquire Greenland, US military always an option, White House says', *Reuters*, 6 januari 2026. Zie: <https://www.reuters.com/world/trump-advisers-discussing-options-acquiring-greenland-us-military-is-always-an-option-2026-01-06/>; Redactie, 'Trump herhaalt dreigement over militaire interventie Groenland', *Het Financieele Dagblad*, 10 januari 2026. Zie: <https://fd.nl/politiek/1583296/trump-komt-opnieuw-met-dreigement-tegen-groenland>.
- 22 Jean Dohmen en Eva Selderbeek, 'Trump: nu geen geweld om Groenland in te lijven, "deal ligt klaar"', *Het Financieele Dagblad*, 21 januari 2026. Zie: <https://fd.nl/politiek/1584172/trump-nu-geen-geweld-om-groenland-in-te-lijven>.
- 23 Joep de Groot en Lotje van den Dungen, 'Denemarken schroeft defensiebudget poolgebied verder op vanwege 'onzeker' getouwtrek met Trump over Groenland', *NRC Handelsblad*, 27 januari 2025. Zie: <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/01/27/denemarken-schroeft-defensiebudget-poolgebied-verder-op-a4881078>.
- 24 Tim Martin, 'Denmark orders four MQ-9B SkyGuardian drones for Arctic missions', *Breaking Defense*, 23 juli 2025. Zie: <https://breakingdefense.com/2025/07/denmark-orders-four-mq-9b-skyguardian-drones-for-arctic-missions/>.
- 25 Tobias Kappelle, 'Denemarken wil zes nieuwe fregatten', *Marineschepen.nl*, 2 mei 2025. Zie: <https://marineschepen.nl/nieuws/Denemarken-wil-zes-nieuwe-fregatten-020525.html>.
- 26 Luuk Diepeveen, 'Denemarken verhoogt defensiebudget poolgebied kort na uitspraken Trump over Groenland', *NRC Handelsblad*, 25 december 2024. Zie: <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/12/25/denemarken-verhoogt-defensiebudget-poolgebied-kort-na-uitspraken-trump-over-groenland-a4877769>.
- 27 Danish Ministry of Defence, 'The Danish Armed Forces expand their presence and continue exercises in Greenland in close cooperation with allies', Kopenhagen, 14 januari 2026. Zie: <https://www.fmn.dk/en/news/2026/the-danish-armed-forces-expand-their-presence-and-continue-exercises-in-greenland-in-close-cooperation-with-allies>.

Nederland in het spanningsveld

Nederland bevindt zich in een geopolitiek spanningsveld, aangezien het zowel het Koninkrijk Denemarken als de Verenigde Staten tot zijn belangrijkste bondgenoten rekent. Beide landen spelen een cruciale rol binnen de NAVO. Denemarken is bovendien belangrijk voor Nederland binnen de EU, onder meer vanwege gedeelde belangen op het gebied van maritieme veiligheid, handel, energie en het respect voor internationaal recht en samenwerking.²⁸

28 Sudip Kar-Gupta, 'European states sign pledge to protect North Sea infrastructure', *Reuters*, 9 april 2024. Zie: <https://www.reuters.com/world/europe/european-states-sign-pledge-protect-north-sea-infrastructure-2024-04-09/>.

29 Ekaterina Klimenko, *The Geopolitics of a Changing Arctic* (Stockholm, SIPRI, december 2019). Zie: https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-12/sipribp1912_geopolitics_in_the_arctic.pdf.

30 Ria Cats, 'VS verzwakken Navo en Oekraïne overleg verder met hun oorlogstaal richting Groenland', *Het Financieel Dagblad*, 7 januari 2026. Zie: <https://fd.nl/politiek/1582943/vs-verzwakken-navo-en-oekraïne-overleg-verder-met-hun-oorlogstaal-richting-groenland>.

De oplopende spanningen tussen de VS en Denemarken over Groenland plaatsen Nederland in een diplomatiek gevoelige positie. Nederland hecht namelijk grote waarde aan het internationaal recht en de territoriale integriteit van staten, waaronder die van het Koninkrijk Denemarken. Tegelijkertijd is het behoud van goede betrekkingen met de Verenigde Staten van groot belang voor de Nederlandse positie binnen de NAVO en de bredere trans-Atlantische samenwerking.²⁹ Spanning tussen de VS en Denemarken binnen de NAVO leidt tot een verminderde samenhang van en afschrikking door het bondgenootschap.³⁰ Dit speelt andere partijen, zoals Rusland en China, in de kaart.

In reactie op deze spanningen zoeken Europese NAVO-partners naar manieren om de relatie met de VS te stabiliseren zonder afbreuk te doen aan het bondgenootschappelijk kader. Zo is recent voorgesteld om de NAVO-aanwezigheid in het poolgebied te versterken via een gezamenlijke missie in en rond Groenland. Met dit initiatief trachten Europese landen enerzijds hun eigen betrokkenheid bij de veiligheid in het Arctisch gebied te vergroten en anderzijds tegemoet te

Een Amerikaanse F-35 landt op Pituffik Space Force Base. Pituffik, voorheen Thule Air Base, is strategisch gepositioneerd tussen de VS en Rusland en biedt de VS de mogelijkheid om toezicht te houden op ballistische raketten

komen aan de Amerikaanse zorgen over de strategische betekenis van Groenland.³¹

De houding van de Amerikaanse regering onder president Trump, inclusief het openlijk ter sprake brengen van annexatie of economische druk op Groenland, staat op gespannen voet met internationale normen en brengt Nederland en zijn EU-partners in een lastig parket.³² Daarnaast gebruikt de VS importheffingen tegen landen die militairen naar Groenland sturen, om Europese bondgenoten te beïnvloeden en de mogelijkheid van een annexatie te ondersteunen.³³ Zij hebben aan deze druk tot dusverre niet toegegeven.³⁴ Nederland moet daarom in EU-verband blijven pleiten voor het respecteren van de integriteit van het Deense koninkrijk, terwijl het tegelijkertijd de dialoog met de Verenigde Staten in stand houdt.³⁵

Nederland kan zich inzetten binnen multilaterale organisaties als de NAVO en de EU om bij te dragen aan behoud van stabiliteit van de Arctische regio. In dit kader zou Nederland kunnen benadrukken dat structureel overleg met alle betrokken partijen noodzakelijk is om escalatie te voorkomen en recht te doen aan

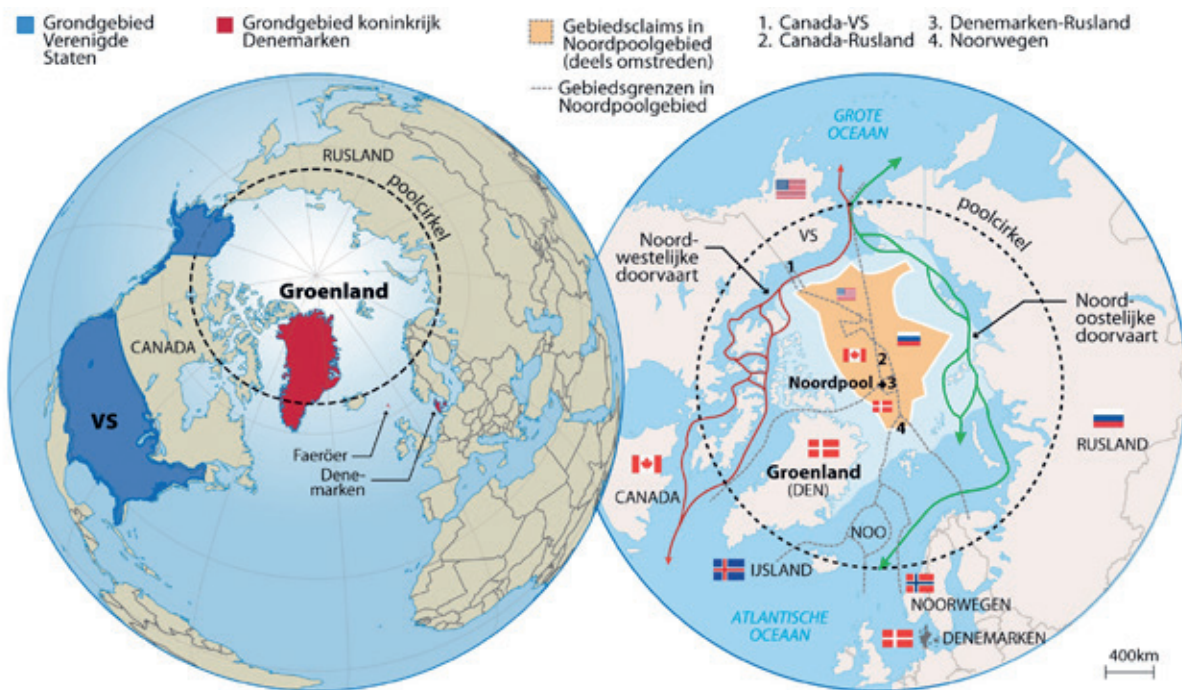
zelfbeschikking en territoriale integriteit van staten.³⁶

Strategische implicaties voor Defensie

De spanningen rondom Groenland hebben directe gevolgen voor het Nederlandse defensie- en veiligheidsbeleid.³⁷ Binnen de context van de NAVO maakt de militaire aanwezigheid van de VS

- 31 Arjen van der Ziel, 'Europese landen proberen Trump te paaien met Navo-missie in poolgebied', *Trouw*, 12 januari 2026. Zie: <https://www.trouw.nl/buitenland/europese-landen-proberen-trump-te-paaien-met-missie-in-poolgebied~ba1d67b4>.
- 32 Daan Ballegeer en Mathijs Schiffrs, 'EU worstelt met Trumps actie in Venezuela, zorgen om Groenland', *Het Financieele Dagblad*, 5 januari 2026. Zie: <https://fd.nl/politiek/1582731/eu-worstelt-met-trumps-actie-in-venezuela-zorgen-om-groenland>.
- 33 Michael Martina en Jason Lange, 'Trump vows tariffs on eight European nations over Greenland', *Reuters*, 17 januari 2026. Zie: <https://www.reuters.com/world/europe/trump-vows-tariffs-eight-european-nations-over-greenland-2026-01-17/>.
- 34 Redactie, 'Europa geeft niet toe aan Trump, die handelsrelatie op het spel zet', *Het Financieele Dagblad*, 18 januari 2026. Zie: <https://fd.nl/politiek/1583832/handelsoorlog-tussen-europa-en-vs-vlamt-op-na-heffingsreiging-trump>.
- 35 Ministerie van Defensie, *Polaire Strategie 2021-2025* (Den Haag, Rijksoverheid, 2021) paragraaf 1.3.
- 36 Ibidem.
- 37 Anne Runhaar, 'Arctic Shipping Fast fashion or lasting trend?', *Marineblad* 135 (2025) (3) 16-21. Zie: <https://www.kvmo.nl/images/Marineblad/2025/3-2025/Marineblad%20nr.%203%20jrg.%20135%20mei%202025%20PP-comp.pdf>.

Kaart 2 VS onderzoeken overname Groenland

AFBEELDING ANP GRAPHICS

op Groenland het eiland tot een strategisch vooruitgeschoven post in het Arctische defensie-schild.³⁸ Daarbij is de GIUK Gap (Greenland-Iceland-United Kingdom) van groot belang, omdat het een cruciaal knooppunt vormt voor het monitoren van Russische onderzeeboten.³⁹ Voor Nederland betekent dit dat de krijgsmacht zich structureel moet voorbereiden op inzet in de GIUK-regio. Deelname aan maritieme taakgroepen van de NAVO krijgt daarmee een

explicietere strategische lading, waarbij de focus ligt op maritieme afschrikking, onderzeebootbestrijding en aanwezigheid in kwetsbare flankgebieden.⁴⁰

Amerikaanse druk op het Deense koninkrijk veroorzaakt spanningen binnen het NAVO-bondgenootschap.⁴¹ Als NAVO-lid moet Nederland zich voorbereiden op scenario's waarin de politieke samenwerking binnen het bondgenootschap onder druk komt te staan. Dit houdt in dat Nederland zich actief moet voorbereiden op diplomatieke interventies en crisismanagement terwijl het tegelijkertijd pleit voor stabiliteit en samenwerking binnen de NAVO.

Binnen de EU is er veel aandacht voor de geopolitieke betekenis van de noordelijke regio's. Hoewel Groenland geen deel uitmaakt van de EU, blijft het via Denemarken indirect verbonden aan het Europese veiligheidsbelang.⁴² De recente verhoging van het Deense defensiebudget, met als expliciet doel de bescherming van Groenland, is een indicatie dat Denemarken zijn NAVO-verplichtingen in het hoge noorden serieus neemt.⁴³ Nederland kan hierin ondersteunen

38 Anna van Zoest, 'Navo's geopolitieke troefkaart: het Hoge Noorden', *Het Financieele Dagblad*, 23 december 2025. Zie: <https://fd.nl/opinie/1581640/navos-geopolitieke-troefkaart-het-hoge-noorden>.

39 Strategic Comments, *The GIUK GAP's strategic significance* (Londen, International Institute for Strategic Studies, oktober 2019). Zie: <https://www.iiss.org/publications/strategic-comments/2019/the-giuk-gaps-strategic-significance/>.

40 NATO Maritime Command, *NATO Standing Naval Forces* (Northwood, NATO Maritime Command, z.d.). Zie: <https://mc.nato.int/missions/NATO-standing-naval-forces>.

41 Anders dan bijvoorbeeld het Caribische gedeelte van het Koninkrijk der Nederlanden, valt Groenland onder de bescherming van artikel 5 van het NAVO-verdrag.

42 European Commission, *Questions and Answers on the EU's Arctic Strategy* (Brussel, Europese Commissie, 13 oktober 2021). Zie: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_5164.

43 Danish Ministry of Defence, 'New agreement strengthens the presence of the Danish Defence in the Arctic and North Atlantic region', 27 januari 2025. Zie: <https://www.fmn.dk/en/news/2025/new-agreement-strengthens-the-presence-of-the-danish-defence-in-the-arctic-and-north-atlantic-region/>.

door te investeren in een sterkere samenwerking met de Deense krijgsmacht.

Een belangrijk militair samenwerkingsverband in deze context is de Joint Expeditionary Force (JEF). Dit is een multinationala en snel inzetbaar samenwerkingsverband onder Britse leiding. De JEF richt zich nadrukkelijk op de Noordflank van Europa, inclusief het Arctisch gebied en de Noord-Atlantische Oceaan. Deelnemende landen, waaronder Nederland en Denemarken, kunnen in JEF-verband bijdragen aan gezamenlijke afschrikking en aanwezigheid in deze regio. Groenland speelt een sleutelrol in de GIUK Gap en de bredere Arctische veiligheidsomgeving. De JEF biedt een militaire samenwerkingsstructuur waarin Nederland – zonder volledige NAVO-activering – voorbereid kan zijn op snelle inzet. Eind november 2023 is bovendien een gezamenlijke JEF-inzet overeengekomen ter bescherming van kritieke onderzeese infrastructuur in deze regio, met maritieme en luchtcapaciteiten.⁴⁴ Gezien de rol van Nederland binnen de JEF en de toenemende veiligheidsuitdagingen in het Arctisch gebied, is het voor de Nederlandse krijgsmacht van belang haar capaciteit voor inzet in het gebied te heroverwegen. Dit betreft onder andere het opzetten van Arctische eenheden, kennisdeling over pooloperaties en maritieme inzet in noordelijke wateren. Nederland heeft op dit moment al relevante capaciteiten, zoals het Arctisch geoefende Korps Mariniers, deelname aan NAVO-oefeningen in het hoge noorden en amfibische schepen die inzetbaar zijn in koude gebieden.⁴⁵ Deze bestaande elementen vormen een basis waarop verder kan worden gebouwd. Ook op het gebied van hybride dreigingen, zoals desinformatie of cyberaanvallen gericht op de Arctische infrastructuur, is intensieve samenwerking met Denemarken en overige NAVO-partners van belang voor Nederland.⁴⁶

Daarnaast vragen deze ontwikkelingen niet alleen om intensieve samenwerking en operationele gereedheid, maar ook om een toekomstbestendige aanpak van maritieme operaties die inspeelt op de veranderende veiligheidsomgeving. Volgens het Future Maritime Operating Concept (FOC), dat richting geeft aan de toekomstige maritieme inzet binnen NAVO- en

ationale context, zal de focus sterk liggen op flexibiliteit, multidomeinsamenwerking en het benutten van geavanceerde technologieën. Dit sluit nauw aan bij de strategische uitdagingen waarmee Nederland in de GIUK Gap en het Arctisch gebied wordt geconfronteerd, waar moderne sensoren, onbemande systemen en nauwe samenwerking binnen NAVO-verband essentieel zijn. Het FOC benadrukt bovendien het belang van snel aanpassingsvermogen en de integratie van cyber- en hybride dreigingen in maritieme operaties. Dit is van groot belang voor de Nederlandse marine die zich voorbereidt op een steeds complexer veiligheidsbeeld in noordelijke wateren.⁴⁷ Tegelijkertijd, in het licht van de recente ontwikkelingen rond Groenland, neemt Nederland deel aan een gezamenlijke NAVO-verkenning in het Arctisch gebied onder Deense leiding.⁴⁸ Deze verkenning is inmiddels afgerond.⁴⁹

Economische en juridische dimensies

Ondanks de geopolitieke spanningen biedt de relatie met Groenland voor Nederland op economisch gebied kansen. Zoals eerder gesteld worden waardevolle grondstoffen en vaarroutes in het Arctisch gebied door klimaatverandering beter bereikbaar. Dit biedt voor Nederland mogelijkheden voor samenwerking met Groenland op het gebied van mijnbouw, de logistiek en de maritieme sector. Nederlandse bedrijven hebben internationaal een sterke positie op het gebied van havens, baggerwerken, duurzaam transport

- 44 Kees Homan, 'De Joint Expeditionary Force', *Militaire Spectator* 193 (2024) (12) 684-697. Zie: https://militairespectator.nl/sites/default/files/bestanden/artikelen/militaire_spectator_12_2024_homan.pdf.
- 45 Ministerie van Defensie, 'NAVO-militairen bereiden zich voor op verdediging arctische noordflank', 3 maart 2025. Zie: <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2025/03/03/navo-militairen-bereiden-zich-voor-op-verdediging-arctische-noordflank>.
- 46 Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Defensienota 2022 – Sterker Nederland, Veiliger Europa; Lijst van vragen en antwoorden*, Kamerstuk 36124, nr. 2, vraag 59-60.
- 47 Yvo de Haas, 'Het Future Maritieme Operating Concept', *Marineblad* 135 (2025) (4) 8-16. Zie: https://www.marineblad.nl/images/Marineblad/2025/Nr._4/Marineblad%20nr.%204%20jrg.%20135%20juli%202025%20PP-comp.pdf.
- 48 Ministerie van Defensie, 'Nederlandse bijdrage aan verkenning Groenland', 15 januari 2026. Zie: <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2026/01/15/nederlandse-bijdrage-aan-verkenning-groenland>.
- 49 Ministerie van Defensie, 'Nederlandse verkenning Groenland afgerond', Den Haag, 19 januari 2026. Zie: <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2026/01/19/nederlandse-verkenning-groenland-afgerond>.

en kennisintensieve technologie voor grondstoffenwinning.⁵⁰

Groenland zoekt, mede uit strategische overwegingen, naar economische partners buiten China en de Verenigde Staten die kunnen bijdragen aan diversificatie van zijn handel en investeringen.⁵¹ Een recent voorbeeld is de overeenkomst tussen Groenland en de EU over de exploitatie van kritieke grondstoffen. Daarmee kiest Groenland bewust voor Europese samenwerking en economische autonomie. Deze stap geldt als een strategische tegenzet tegenover Amerikaanse druk en een duidelijke afwijzing van eerdere territoriale ambities van president Trump.⁵² Dit sluit aan bij het bredere EU-beleid om de afhankelijkheid van kritieke grondstoffen van een beperkt aantal leveranciers te verminderen,⁵³ waarbij Nederland een rol kan spelen als technologisch geavanceerde en politiek betrouwbare partner.

Het opzetten van een duurzame en transparante handelsrelatie met Groenland vereist nauwe coördinatie met Denemarken. Nederland zou hierbij actief kunnen inzetten op economische diplomatie via de Nederlandse ambassade in Kopenhagen of bijvoorbeeld via handelsmissies.⁵⁴

Tegelijkertijd moet Nederland zich bewust blijven van de geopolitieke gevoeligheden. Economische activiteiten in Groenland mogen geen aanleiding geven tot het versterken van spanningen tussen grootmachten of het ondermijnen van de interne verhoudingen binnen het Koninkrijk Denemarken.⁵⁵

De toenemende geopolitieke druk op Groenland roept ook juridische vragen op die voor Nederland relevant zijn, met name met betrekking tot de verhouding tussen zelfbeschikking en territoriale integriteit. Groenland heeft vergaande autonomie binnen het Deense koninkrijk, maar geen volledige onafhankelijkheid. Eventuele Amerikaanse pogingen om Groenland van Denemarken te scheiden, al dan niet middels militaire of economische druk, roepen vragen op over de reikwijdte van het zelfbeschikkingsrecht onder internationaal recht.⁵⁶

Nederland heeft belang bij het handhaven van de internationale rechtsorde en het respecteren van de integriteit van staten, zowel op juridisch als strategisch vlak. Dit komt voort uit het streven om de regionale stabiliteit te bevorderen, de rechtsorde te waarborgen en de diplomatieke invloed van Nederland te bevorderen.⁵⁷ Binnen diplomatieke en juridische organisaties, bijvoorbeeld de VN of het Internationaal Gerechtshof, kan Nederland blijven benadrukken dat elke wijziging in de status van een gebied, zoals Groenland, enkel legitiem is via vreedzame onderhandelingen en met instemming van de betrokken partijen.

De situatie met Groenland heeft ook betrekking op het bredere vraagstuk van soevereiniteit in overzeese gebieden. Het is een kwestie die ook binnen het Koninkrijk der Nederlanden kan spelen,⁵⁸ zij het in een andere politieke context. Juridische precedents rond Groenland kunnen gevolgen hebben voor vergelijkbare discussies

50 Algemene Bestuursdienst, 'Voor het behoud van een krachtige maritieme sector', *ABD Blad* (2025) (1). Zie: <https://magazines.algemenebestuursdienst.nl/abdbl原因/2025/02/de-partner>.

51 Martin Breum, 'Greenland's first security strategy looks west as the Arctic heats up', *Arctic Today*, 27 februari 2024). Zie: <https://www.arctictoday.com/greenland-looks-west-as-the-arctic-heats-up/>.

52 Charlie Herbert, 'Greenland humiliates Trump by agreeing lucrative minerals deal with Europe', *The London Economic*, 23 mei 2025. Zie: <https://www.thelondoneconomic.com/news/greenland-humiliates-trump-by-agreeing-lucrative-minerals-deal-with-europe-393493/>.

53 Council of the European Union, 'Council and Parliament strike provisional deal to reinforce the supply of critical raw materials', (Brussel, Raad van de Europese Unie, 13 november 2023). Zie: <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2023/11/13/council-and-parliament-strike-provisional-deal-to-reinforce-the-supply-of-critical-raw-materials/>.

54 Marchje Oldenbeuving, 'Wat levert het koningshuis ons op? Volgens ondernemers maakt het koningspaar echt een verschil als ze meegaan op handelsmissies', *Eenvandaag*, 27 april 2023. Zie: <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/wat-levert-het-koningshuis-ons-op-volgens-ondernemers-maakt-het-koningspaar-echt-een-verschil-als-ze-meegaan-op-handelsmissies-144312>.

55 Isabelle Carlsson, 'Danish king's Greenland trip amid Trump interest pushed back a day', *Reuters*, 28 april 2025. Zie: <https://www.reuters.com/world/denmarks-king-visits-greenland-show-unity-amid-trump-interest-territory-2025-04-28/>.

56 Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Zelfbeschikking volken* (Den Haag, Centrum voor Internationaal Recht, z.d.). Zie: <https://www.centruminternationaalrecht.nl/zelfbeschikking-volken>.

57 Rijksoverheid, *Nederland draagt bij aan sterkere rechtsstaat in buitenland* (Den Haag, Rijksoverheid, z.d.). Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-vrede-en-veiligheid/internationale-rechtsorde/nederland-draagt-bij-aan-sterkere-rechtsstaat-in-buitenland>.

58 Linda van Putten, 'Versterk de positie van de Caribische delen van het Koninkrijk', (Universiteit Leiden, oratie, 3 maart 2025). Zie: <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2024/03/versterk-de-positie-van-de-caribische-delen-van-het-koninkrijk>.

FOTO ANP, HOLLANDESE-HOOFT, SEBASTIAAN BAREL MEDIA

Het Amerikaanse consulaat in Nuuk, de hoofdstad van Groenland. De toenemende geopolitieke druk op Groenland roept ook juridische vragen op die voor Nederland relevant zijn, met name over de verhouding tussen zelfbeschikking en territoriale integriteit

over autonomie en de internationale status van andere niet-onafhankelijke gebieden, zoals de Caribische eilanden binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Daarbij geldt dat externe geopolitieke druk juist een versterkend effect kan hebben op de wens tot behoud van bestaande constitutionele verbanden, die doorwerken in het maritieme domein waar soevereiniteit op zee een belangrijke rol speelt. Landen oefenen soevereiniteit uit over hun maritieme zones, bijvoorbeeld de territoriale zee, en hebben in hun EEZ het recht om natuurlijke hulpbronnen te exploiteren.⁵⁹

Afsluitende beschouwing

De situatie rond Groenland maakt duidelijk dat Nederland gebaat is bij een actieve en betrokken houding. De geopolitieke spanningen in het Arctisch gebied ontwikkelen zich snel en raken aan bredere belangen op het gebied van veiligheid, economie en internationale stabiliteit. Voor Nederland ligt hier een duidelijke opgave om, samen met bondgenoten binnen NAVO en de EU, bij te dragen aan een evenwichtige benadering van de ontwikkelingen in deze regio.

Dit vraagt ook om een strategische heroverweging van de eigen militaire inzetmogelijkheden in het hoge noorden.

Belangrijk is ook dat de complexiteit van de regionale verhoudingen blijvende aandacht verdient. Binnen het Koninkrijk Denemarken en in de bredere internationale context spelen gevoelige kwesties op het snijvlak van zelfbeschikking, territoriale integriteit en internationaal recht. Zorgvuldigheid en respect voor bestaande afspraken zijn daarom essentieel, evenals ruimte voor dialoog en samenwerking. De komende jaren zullen laten zien in hoeverre Nederland in staat is om in deze veranderende context zijn positie te versterken en bij te dragen aan een stabiele en voorspelbare veiligheidsomgeving. Niet door grootschalige aanwezigheid of geopolitieke ambities, maar door constructieve samenwerking, een strategisch realistische inzet en nauwe afstemming binnen bondgenootschappelijk verband. ■

59 United Nations, *United Nations Convention on the Law of the Sea* (Montego Bay, United Nations, 1982). Zie: https://un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part2.htm.